

Ani v tzv. akademickém prostředí není mnoho lidí, kteří by své vzdělání rozvíjeli tak systematicky a zároveň interdisciplinárně jako Michaela Raisová. Po studiu anglistiky, amerikanistiky a sinologie na Filosofické fakultě, které by jistě mohlo být dostatečnou kvalifikací hned pro několik profesí v dnešním světě velmi žádaných, a tedy slibujících společensky i finančně atraktivní uplatnění, začala studovat znovu od začátku na fakultě divadelní – na katedře autorské tvorby a pedagogiky. Dejme tomu, že se na tom rozhodnutí podílela i předešlá Míšina zkušenost s hudbou, totiž se zpěvem a hrou na klavír, ale nutno dodat (a volba katedry to dosvědčuje), že i v tomto případě bylo a je její pojetí múzičnosti širší a méně specializované. Měla i trochu štěstí: právě v době jejího studia etabloval se na katedře mezinárodní studijní program, pro nějž je její předešlé jazykové zaměření nanejvýš užitečné. Její studium se i díky tomu přirozeně prolulo s pedagogikou a v posledních letech mohlo pokračovat studiem doktorským, jehož oficiálním dovršením má být předkládaná disertační práce.

Teprve během těch posledních let postupně začalo být zřejmé, do jakého celku, obrazu či dokonce smyslu se to široce rozkročené, velkoryse založené studium skládá: Míša Raisová se stále důsledněji orientovala k empirii a pedagogice psychosomatického pojetí pohybu-hlasu-řeči, využívajíc přitom své nikdy neopuštěné praxe překladatelské, tlumočnické a v neposlední řadě své orientace v současné dramatické kultuře Spojeného království, jak je z disertace patrné.

Nepočítáme-li rozsáhlé přílohy a bohatou bibliografii, je práce vystavěna ze tří kapitol, z nichž první se pokouší postihnout přístup k řeči a přednesu na katedře autorské tvorby a pedagogiky, a to přinejmenším ve dvojitým kontextu: jednak při stálém vědomí souvislosti s výchovou k pohybu a k hlasu, a jednak s ohledem na běh času a střídání generací pedagogů,

ale i studentů a z toho vyplývající vývoj v pojetí oboru. Dovedu si představit, jak nesnadné bylo psát takovou kapitolu: pro pedagogiku řeči (a přednesu) obecně a pro pedagogiku katedry autorské tvorby zvláště je charakteristické prolínání postupů a zásad koncepčních a velmi osobních. Doktorandka se tu odvážíla riskantního kousku: z mnohobarevné, ale tu a tam i vybledlé a děravé tkaniny se snaží vypárat příslovečnou červenou nit, nepotrhat ji přitom a rekonstruovat všechny její zákruty a uzly od počátku až do přítomné chvíle. Trpělivě se vyptává všech kolegů a předchůdců, pokud je to ještě možné, a tam, kde není, snaží se získat aspoň svědectví pamětníků a hledá v dochovaných textech: v konferenčních příspěvcích, programových prohlášeních, záznamech rozhovorů. S velmi jemným smyslem pro kontinuitu, ale i pro polemiky, bez nichž vývoj žádného oboru není možný, se drží své červené niti a taktně přechází situace (na podobných pracovištích obvyklé), v nichž se pod rétorikou principiálního nesouhlasu skrývá jen srážka různých temperamentů, nebo prostě obavy z toho, co přichází. Aby se v tom neztratila, stanovila si sedm tematických okruhů, jakýchsi akcentů, kolem nichž se klikatá nit vine: „aktivně komunikovat, sdělovat“, „(u)slyšet se“, „představujte si to“, „přející pozornost pedagoga aneb bytí s“, „tělo, hlas, řeč... ta psychosomatika“, „text a interpretace: hledání vztahu“ a konečně „efekt zcizení, hra a humor“. Ty akcenty ovšem ve skutečnosti neleží za sebou jako odstavce textu: přitahují se, vrství a přeskupují a nutí k návratům, odbočkám, vysvětlivkám, jimž se svědomitá autorka nesmí vyhnout. Četba je to tedy nutně klikatá, výsledný dojem je nicméně imponující: žádné násilné a dodatečné konstrukce systému, ale trpělivé objevování, zpřesňování a ověřování principů, na nichž je možná nejvíc hodné pozoru, že jsou schopné zároveň trvat a zároveň se obnovovat s dalšími individualitami, které se dají vtáhnout do jejich silového pole.

Druhá kapitola nese název *Dva různé pohledy na pedagogiku přednesu v britském kontextu*, čímž je míněn „technický přístup Patsy Rodenburg“ a „experimentální přístup Nadine George“, s nimiž se autorka seznámila zblízka jako účastnice zřejmě velice kontrastních dílen.

(Patrně bližší jí je způsob práce Patsy Rodenburg, z jejíž knihy *The Actor Speaks* také přeložila podstatnou část, kterou najdeme v příloze.) Tato kapitola práce je ve srovnání s tou první zřetelně přehlednější a není divu: je vždycky snazší psát o věcech, o nichž toho víme méně. Přesto se autorka ani v tomto případě nespokojila s příjemně ohraničeným časem a prostorem své londýnské stáže a do obrazu, který nám staví před oči, se snaží vpravit i co nejvíc předpokladů, z nichž pedagogická práce obou osobností roste. Při tomto stopování rodokmenů „metod“ se zcela neubráníla optickému klamu, který je pro současnou západní kulturu příznačný: mám na mysli tendenci nahrazovat dějiny (např.) divadla jakožto dějiny dramatu, herectví, inscenačních stylů apod. podrobnou evidencí kursů a stáží, pečlivě vedenou dokumentací známostí z workshopů od Tokia po New York. Z těchto záznamů pak vzniká jakási pseudohistorie, ve které je vlastní divadelní umění a myšlení obsaženo asi tak jako jsou dialogy inscenované hry obsaženy v rozhovorech z herecké šatny. Jistý sklon přeceňovat tuto (bezpochyby nepominutelnou!) stránku divadla se občas projevuje i v přítomné disertaci; rád dodávám, že nikdy nepřevládne.

Ve třetí kapitole (*Praktická část výzkumu – reflexe pedagogického procesu; metodický postup a případové studie*) se Míša Raisová vrací domů a sama k sobě, ke své práci pedagoga i performerera, bohatě při tom čerpajíc ze zkušeností artikulovaných na předešlých stránkách. Představuje-li tato část jakousi osobní a z povahy věci neuzavřenou syntézu, nelze v žádném případě o první a druhé kapitole mluvit jako o tezi a antitezi. Autorka se v celé disertaci (a řekl bych, že v celém životě) snaží nestavět své zkušenosti proti sobě, nepouštět se do žádné války metod. S vydatnou pomocí své jazykové výbavy se spíše pokouší odstraňovat terminologické překážky a s nimi stereotypy dané odlišnými kulturními tradicemi – a často opravdu pod těmito kouřovými clonami objevuje společný zdroj, z něhož se čerpá tam i onde. V době posedlé originalitou nemá slovo *eklektický* dobrý zvuk, ale smím-li je použít bez pejorativního stínu, považuji je za přesný výraz pro autorčino neúnavné hledání přístupů a

postupů, které se na samotném pedagogovi a posléze na účastnících jeho hodin či zkoušek osvědčují, které fungují. Její stále prohlubovaná erudice teoretická spolu s rychle přibývajícimi zkušenostmi pedagogickými i performerskými jí přitom brání sahat nazdařbůh po každém efektním receptu a nutí ji rozhlížet se po čemsi nekonečně cennějším, než je systém pana X či metoda paní Y: po organické harmonii, vždy otevřené dalším (jistěže ne jakýmkoli) tónům. Koneckonců, nemá-li se z pojmu „psychosomatika“ stát jen povinná položka profesní hantýrky, měl by mít právě tento význam.

Disertační práci doporučuji nejen k obhajobě, ale i ke čtení všem studentům katedry, na které vznikla.

V Praze dne 12. srpna 2020

Přemysl Rut